

The University of Nottingham

**Centre for Spartan and
Peloponnesian Studies**

The Centre for Spartan & Peloponnesian Studies

University of Nottingham

University Park

Nottingham

NG7 2RD

United Kingdom

Chrysanthi.Gallou@nottingham.ac.uk

<https://bit.ly/3xlrpvc>

Προς

τον Περιφερειάρχη Πελοποννήσου, κ. Παναγιώτη Νίκα

τον Αντιπεριφερειάρχη Λακωνίας, κ. Θεόδωρο Βερούτη

τους Βουλευτές Λακωνίας: κ. Αθανάσιο Δαβάκη

κ. Νεοκλή Κρητικό

κ. Σταύρο Αραχωβίτη

τον Δήμαρχο Μονεμβασίας, κ. Ηρακλή Τριχείλη

την Μειζονα αντιπολίτευση Δ. Μονεμβασίας, κ. Παναγιώτη Νικολινάκο

την Ελάσσονα αντιπολίτευση Δ. Μονεμβασίας: κα Θεοδούλη Σπυριδάκου

κα Ελένη Αναγνωστοπούλου

Nottingham 14 Ιουλίου 2021

Θέμα: Επιστολή του Κέντρου Σπαρτιάτικων & Πελοποννησιακών Σπουδών (Πανεπιστήμιο του Nottingham) σχετικά με την εγκατάσταση αιολικών στον Καβομαλιά (Λακωνία)

Με την παρούσα επιστολή επιθυμούμε να σας γνωστοποιήσουμε ότι το Κέντρο Σπαρτιατικών & Πέλοποννησιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Nottingham ενώνει τη φωνή του με αυτή της τοπικής κοινωνίας των Βατίκων Λακωνίας ενάντια στην αλόγιστη τοποθέτηση αιολικών πάρκων στον θρυλικό Καβομαλιά, και αντιτίθεται στην υποβάθμιση και καταστροφή του μοναδικού πολιτιστικού και περιβαλλοντικού τοπίου της περιοχής. Παρακάτω παραθέτουμε στοιχεία, τα οποία σας παρακαλούμε να ληφθούν υπ' όψιν σε διαβουλεύσεις και αποφάσεις σχετικές με το θέμα.

Υπενθυμίζουμε ότι το 2010 το Πανεπιστήμιο του Nottingham συνδιοργάνωσε με τον Σύνδεσμο Βελανιδιωτών «Η Μυρτιδιώτισσα» και τον Δήμο Μονεμβασίας, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη και το Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο και υπό την αιγίδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το Διεθνές Συμπόσιο Πολιτιστικής & Περιβαλλοντικής Κληρονομιάς και Τοπίου «Καβομαλιάς: Από το Ομηρικό στο Σύγχρονο Τοπίο». Το Συμπόσιο έφερε για πρώτη φορά επιστήμονες και ακαδημαϊκούς διαφόρων ειδικοτήτων, τοπικούς φορείς, εκπροσώπους κυβερνητικών οργανισμών και μέλη μη-κυβερνητικών οργανώσεων, σε ανοιχτό διάλογο σχετικά με την προστασία, προώθηση και ανάδειξη του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού τοπίου αυτής της ιδιαίτερα σημαντικής περιοχής της νοτίου Ελλάδας. Οι συνέδροι διατύπωσαν, μεταξύ άλλων, τις εξής διαπιστώσεις τις οποίες καλούμε να λάβουν υπ' όψιν τους οι φορείς στις διαβουλεύσεις σχετικά με τις αλόγιστες παρεμβάσεις στο πολιτιστικό τοπίο του Καβομαλιά:

1. «Τα τοπία είναι περιοχές όπως αυτές γίνονται αντιληπτές από τον άνθρωπο με ποικίλες αξίες και σημαντικότες λειτουργίες, τόσο περιβαλλοντικές όσο και πολιτισμικές.
2. Τα τοπία διαμορφώνονται μέσα στο χώρο και το χρόνο από τη συνεχή αλληλεπίδραση της φύσης και του πολιτισμού, αλλά και από τις εκάστοτε αισθητικές και αντιληπτικές τάσεις που μπορεί να κυριαρχούν.
3. Τα τοπία αποτελούν μέρος του φυσικού και πολιτισμικού μας πλούτου, και ιδανικό πόρο για όλες τις μορφές ζωής, ενώ παράλληλα συνεισφέρουν στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων.
4. Τα τοπία, πάνω από όλα, κουβαλούν στο χρόνο τα σημάδια της ανθρώπινης ιστορίας και της ανθρώπινης δράσης και ως τέτοια μπορούν να αποτελέσουν μια σημαντική δεξαμενή αρχαιολογικών, ιστορικών και πολιτιστικών τεκμηρίων.»

Σημειώνουμε την ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και κηρυγμένων ιστορικών Μνημείων πέριξ των προτεινόμενων αιολικών, συμπεριλαμβανομένων:

(α) σπηλαίων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος στις θέσεις Κισσού, Αγία Αικατερίνη και Μαύρη Σπηλιά, που εντοπίστηκαν κατά τις αυτοψίες της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας του Υπουργείου Πολιτισμού και δημοσιεύονται στην μελέτη της αρχαιολόγου της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας κας Ιωάννας Ευσταθίου-Μανωλάκου (Efsthathiou-Manolaku, I. 2009. 'Archaeological investigations in the caves of Laconia', στο W.G., Cavanagh, C. Gallou & M. Georgiadis (επιμ.), *Sparta and Laconia: From Prehistory to Pre-Modern*. London, σελ. 5-20.). Σε ακριβή μετάφραση από την αγγλική αναφέρονται τα εξής:

Σπήλαιο Κισσού (σελ. 14-15)

Το σπήλαιο Κισσού ανακαλύφθηκε κοντά στη βυζαντινή εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης. Αποτελείται κυρίως από έναν μεγάλο θάλαμο και χαρακτηρίζεται από εκτεταμένες κατολισθήσεις. Το σπήλαιο είναι κλεισμένο ανάμεσα σε βράχους και πεσμένα βράχια. Βρέθηκαν διάσπαρτα ανθρώπινα λείψανα και θραύσματα ρωμαϊκών και υστεροβυζαντινών οικιακών κεραμικών. Η ρωμαϊκή κεραμική περιελάμβανε τμήματα αμφορέων, ερυθροβαφή όστρακα και θραύσμα λύχνου. Ένα θραύσμα λάγηνου και ένα χειροποίητο μαγειρικό σκεύος ανήκουν πιθανώς στην ύστερη Βυζαντινή περίοδο. Τα επιφανειακά ευρήματα περιλάμβαναν ένα δηνάριο των αρχών του 14ου αιώνα μ.Χ. κοπής Φιλίππου Τάραντου (1307-13).

Σπήλαια Αγίας Αικατερίνης και Μαύρης Σπηλιάς (σελ. 15)

Μια αναφορά του [Αδαμάντιου] Σάμπσον στο αρχείο της Εφορείας [Σπηλαιολογίας Νοτίου Ελλάδας] αναφέρει την ύπαρξη δύο άλλων σπηλαίων στην περιοχή της Νεάπολης: την Αγία Αικατερίνη, με ίχνη νεολιθικής χρήσης και τη Μαύρη Σπηλιά, με ευρήματα από τη Νεολιθική, Μυκηναϊκή και Βυζαντινή περίοδο.

(β) Μυκηναϊκών τάφων στις θέσεις Κακοσούλι και Ρόδη επί της οδού Κάμπος Βοιών-Άγιος Μηνάς-Αδιάκοπος, όπου προτείνεται η εγκατάσταση σταθμού Ανύψωσης Τάσης για 4 από τα αιολικά. Σημειώνουμε ότι ο τάφος στο Κακοσούλι είναι ο μεγαλύτερος σε μέγεθος Μυκηναϊκός τάφος στην Χερσόνησο του Μαλέα, με ορθογώνιο θάλαμο διαστάσεων 6μ. Χ 4μ., σωζ. ύψος 2.5μ. Στη θέση Γιαρένη τοποθετείται η ύπαρξη του Μυκηναϊκού οικισμού. Τα παραπάνω στοιχεία δημοσιεύονται στις μελέτες της δρος Χρυσάνθης Γάλλου, Καθηγήτριας Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Nottingham:

- C. Gallou, 2008. 'Between Scylla and Charybdis: The archaeology of Mycenaeans Vatika on the Malea peninsula', in: C. Gallou, M. Georgiadis and G.M. Muskett (επιμ.), *Dioskouroi. Studies presented to W.G. Cavanagh and C.B. Mee on the anniversary of their 30-year joint contribution to Aegean Archaeology*. Oxford, σελ. 297, εικ. 7 & 8.
- C. Gallou, 2020. *Death in Mycenaean Laconia. A Silent Place*. Oxford, σελ. 79, εικ. 1.53, 1.54.

(γ) των σημαντικότερων (τουλάχιστον 44 σε αριθμό) βυζαντινών και μεταβυζαντινών ναών και ναυδρίων και πλήθους ασκηταριών, που κατά την «επιχώριον παράδοσιν» απέδωσαν στην περιοχή

την ονομασία το «Μικρόν Ἅγιον Ὅρος», όπως μας πληροφορεί ο αρχιμανδρίτης Μελέτιος Γαλανόπουλος το 1936. Παραπέμπουμε σε σχετικές μελέτες όπως αυτή που δημοσίευσε ο αείμνηστος Βυζαντινολόγος καθηγητής Νικόλαος Δρανδάκης το 1982 στα *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*.

(δ) των δύο κτηρίων του Γερμανικού Ναυτικού Παρατηρητηρίου πλησίον του οικισμού Βελανίδια Βοιών. Τα εν λόγω κτήρια, σύμφωνα με το ΦΕΚ Α.Α.Π 439/05-12-2013 χαρακτηρισμού τους «αποτελούν αξιόλογες αρχιτεκτονικά κατασκευές με ειδική χρήση, που ανεγέρθηκαν το 1942 από τους Γερμανούς, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως ναυτικό παρατηρητήριο. Τα δύο κτήρια του Παρατηρητηρίου, λόγω της θέσης τους, αποτελούν σημείο αναφοράς για τους κατοίκους της περιοχής και είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένα με την ιστορική μνήμη των κατοίκων την περίοδο της Γερμανικής κατοχής. Παράλληλα, το συγκρότημα του Γερμανικού Ναυτικού Παρατηρητηρίου αποτελεί μοναδικό για την ευρύτερη περιοχή δείγμα στρατιωτικών έργων που κατασκευάστηκαν από τους Γερμανούς, προκειμένου να καταστεί δυνατός ο έλεγχος της ναυσιπλοΐας στην ευαίσθητη αυτή περιοχή της Μεσογείου κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο».

(δ) σημαντικών αρχαιολογικών θέσεων περίξ αολικών των οποίων η έρευνα και τεμκηρίωση εκκρεμεί, π.χ. στη μελέτη της αρχαιολόγου της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας Ε.Π. Ζαββού, 2002. 'Η περιοχή των αρχαίων Βωών: τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας', *Λακωνικά Σπουδαί* τόμος 17, σσ. 209-227, στη σελίδα 219 αναφέρεται:

« ε) Βάρδια. Από την περιοχή του όρους Βάρδια (υψόμετρο 553μ.) πάνω από το ακρωτήριο Μαλέα, παραδόθηκαν θραύσματα μικκύλων αγγείων της κλασικής εποχής και άλλα όστρακα. Από τα ευρήματα μπορούμε να συμπεράνουμε την ύπαρξη ιερού στη θέση η οποία δεν έχει ακόμα ερευνηθεί.»

Σημειώνουμε επίσης ότι στη ΔΕ Βοιών εκκρεμεί η κήρυξη Αρχαιολογικών Ζωνών από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας, με αποτέλεσμα περιοχές σημαντικού αρχαιολογικού ενδιαφέροντος να μην χαιρούν της απαιτούμενης προστασίας και, ως εκ τούτου, να μην λαμβάνονται υπ' όψιν ούτε από τις ΜΠΕ που έχουν ήδη τεθεί ή που θα τεθούν σε δημόσια διαβούλευση στο μέλλον. Οι επιπτώσεις στο ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον από την αλόγιστη τοποθέτηση αολικών θα είναι αρνητικές και δυστυχώς μη αναστρέψιμες.

Ως ακαδημαϊκός φορέας που πρωτοστατήσαμε τόσο στην συνυπογραφή της Διακήρυξης του Καβομαλιά (μαζί με τους φορείς που αναφέρονται την β' παράγραφο της παρούσης επιστολής) όσο και στην ανάδειξη και προώθηση της βαρυσήμαντης πολιτιστικής κληρονομιάς της Χερσονήσου του Μαλέα με τις έρευνές μας στον βυθισμένο προϊστορικό οικισμό στο Παυλοπέτρι (σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού) και τη μελέτη των Μυκηναϊκών ταφικών μνημείων στη χερσόνησο και την ευρύτερη περιοχή της Λακωνίας, στηρίζουμε το αίτημα της τοπικής κοινωνίας, για την εξαίρεση της Χερσονήσου του Μαλέα από τον κατάλογο των Περιοχών Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ) και την «κήρυξη του Καβομαλιά και της ευρύτερης περιοχής του σε Τοπίο Εθνικής/Διεθνούς Αξίας στο ΠΠΧΣΑΑ για την Πελοπόννησο καθώς συγκεντρώνει υψηλής αισθητικής και οικολογικής αξίας φυσικό περιβάλλον και σπουδαίο πολιτιστικό απόθεμα, και [την] υποβολή και υποβολή και υποστήριξη αίτησης (με βάση τα γνωστά σχετικά κριτήρια της UNESCO) για τον χαρακτηρισμό της περιοχής του Καβομαλιά ως μνημείου Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς» σύμφωνα με τη Διακήρυξη.

Μετά τιμής,

Δρ. Χρυσάνθη Γάλλου-Μινωπέτρου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αρχαιολογίας
Διευθύντρια Κέντρου Σπαρτιατικών & Πελοποννησιακών Σπουδών